

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. balandžio 11 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Direktyva (ES) 2019/1023. – Restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūros – 20 straipsnis – Galimybė pasinaudoti skolų panaikinimo priemone – 20 straipsnio 1 dalis – Visiškas skolų panaikinimas – 23 straipsnis – Nukrypti leidžiančios nuostatos – 23 straipsnio 4 dalis – Skolų panaikinimo netaikymas specialioms reikalavimų kategorijoms – Valstybės skolinių reikalavimų neįtraukimas – Pateisinimas pagal nacionalinę teisę – Direktyvų teisinis poveikis – Tinkamo aiškinimo pareiga“

Byloje C-687/22

dėl *Audiencia Provincial de Alicante* (Alikantės provincijos teismas, Ispanija) 2022 m. spalio 11 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2022 m. lapkričio 7 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Julieta,

Rogelio

prieš

Agencia Estatal de la Administración Tributaria

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininkė A. Prechal, teisėjai F. Biltgen (pranešėjas), N. Wahl, J. Passer ir M. L. Arastey Sahún,

generalinis advokatas J. Richard de la Tour,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos A. Gavela Llopis,
- Europos Komisijos, atstovaujamos G. Braun ir J. L. Buendía Sierra,

* Proceso kalba: ispanų.

susipažinęs su 2023 m. gruodžio 14 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva) (OL L 172, 2019, p. 18; toliau – Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva), 23 straipsnio 4 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant dviejų fizinių asmenų, tapusių nemokiais (toliau – skolininkai), ir *Agencia Estatal de Administración Tributaria* (mokesčių administratorius, Ispanija; toliau – AEAT) ginčą dėl per skolininkų nemokumo procedūrą jų pateikto prašymo panaikinti skolas.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 1, 78 ir 81 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:
 - „(1) šia direktyva siekiama prisidėti prie tinkamo vidaus rinkos veikimo ir pašalinti naudojimosi pagrindinėmis laisvėmis, pavyzdžiui, kapitalo judėjimo ir įsisteigimo laisve, kliūtis, susidarancias dėl įvairiose šalyse taikomų skirtingų nacionalinės teisės aktų ir prevencinio restruktūrizavimo, nemokumo, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla procedūrų. Nedarant poveikio darbuotojų pagrindinėms teisėms ir laisvėms, šia direktyva siekiama pašalinti tokias kliūtis užtikrinant, kad finansinių sunkumų patiriančios gyvybingos įmonės ir verslininkai turėtų galimybę pasinaudoti veiksmingomis nacionalinėmis prevencinio restruktūrizavimo sistemomis, kurios leistų joms tęsti veiklą, kad sąžiningi nemokūs arba per daug įsiskolinę verslininkai galėtų pasinaudoti visišku skolų panaikinimu praėjus pagrįstam laikotarpiui, kuris suteiktų jiems antrąją galimybę, ir kad būtų padidintas restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumas, visų pirma jas sutrumpinant;
- <...>
- (78) visiškas skolų panaikinimas arba draudimų verstis veikla atšaukimas po ne ilgesnio nei trejų metų laikotarpio ne visais atvejais yra tinkamas, todėl gali reikėti nustatyti nuo šios taisyklės nukrypti leidžiančios nuostatos, kurios būtų tinkamai pagrįstos nacionalinėje teisėje nustatytais priežastimis. <...>
- <...>

(81) esant tinkamai pagrįstai priežasčiai pagal nacionalinę teisę, galėtų būti tikslinga apriboti skolų panaikinimo galimybę tam tikrų skolų kategorijų atveju. Valstybėms narėms turėtų būti galima neleisti pasinaudoti skolų panaikinimo galimybe užtikrintų skolų atveju tik iki nacionalinėje teisėje nustatytos įkaito vertės, o likusi skolos dalis turėtų būti laikoma neužtikrinta skola. Valstybės narės turėtų galėti neįtraukti kitų kategorijų skolų, kai tai tinkamai pagrįsta.“

4 Šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Šioje direktyvoje nustatomos taisyklės dėl:

- a) prevencinio restruktūrizavimo sistemų, kuriomis gali naudotis finansinių sunkumų patiriantys skolininkai iškilus nemokumo tikimybei, siekiant užkirsti kelią nemokumui ir užtikrinti skolininko gyvybingumą;
- b) nemokių verslininkų skolų panaikinimo procedūrų ir
- c) restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumo didinimo priemonių.“

5 Minėtos direktyvos 20 straipsnyje „Galimybė pasinaudoti skolų panaikinimo priemone“ nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad nemokūs verslininkai galėtų pasinaudoti bent viena procedūra, pagal kurią būtų visiškai panaikintos jų skolos pagal šią direktyvą.

Valstybės narės gali reikalauti, kad prekyba, verslas, amatas ar profesinė veikla, su kuriais yra susijusios nemokaus verslininko skolos, būtų nutraukti.

2. Valstybės narės, kuriose visiškai skolų panaikinimas galimas tik verslininkui grąžinus dalį skolos, užtikrina, kad ši grąžinimo prievolė atitiktų konkretaus verslininko padėtį ir visų pirma būtų proporcinga jo pajamoms ir turtui, kuriuos galima paimti, arba disponuojamosioms pajamoms ir turtui skolų panaikinimo laikotarpiu, ir ja būtų atsižvelgta į pagrįstus kreditorių interesus.

<...>“

6 Šios direktyvos 23 straipsnio „Nukrypti leidžiančios nuostatos“ 4 dalyje numatyta:

„Valstybės narės gali nustatyti, kad tam tikrų kategorijų skolos negali būti panaikintos, arba gali apriboti galimybę pasinaudoti skolų panaikinimo procedūra, arba nustatyti ilgesnį skolos panaikinimo laikotarpį, jei toks netaikymas, apribojimai arba ilgesni laikotarpiai yra tinkamai pagrįsti, kaip, pavyzdžiui, šiais atvejais:

- a) užtikrintų skolų;
- b) skolų, susidarančių dėl baudžiamųjų sankcijų, arba su jomis susijusių skolų;
- c) skolų, susidarančių dėl deliktinės atsakomybės;

- d) skolų dėl iš šeimos santykių, giminystės, santuokos arba svainystės kylančių išlaikymo prievolių;
- e) skolų, susidariusių po to, kai buvo pateiktas prašymas dėl skolų panaikinimo procedūros, arba po to, kai tokia procedūra buvo pradėta; ir
- f) skolų, kylančių iš prievolės sumokėti skolų panaikinimo procedūros išlaidas.“

7 Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 34 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„1. Valstybės narės ne vėliau kaip 2021 m. liepos 17 d. priima ir paskelbia įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi šios direktyvos, išskyrus nuostatas, būtinus, kad būtų laikomasi 28 straipsnio a, b ir c punktų, kurios turi būti priimtos ir paskelbtos ne vėliau kaip 2024 m. liepos 17 d., ir nuostatas, būtinus, kad būtų laikomasi 28 straipsnio d punkto, kurios turi būti priimtos ir paskelbtos ne vėliau kaip 2026 m. liepos 17 d. Jos nedelsdamos pateikia [Europos] Komisijai tų teisės aktų nuostatų tekstą.

Įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi šios direktyvos, jos taiko nuo 2021 m. liepos 17 d., išskyrus nuostatas, būtinus, kad būtų laikomasi 28 straipsnio a, b ir c punktų, kurios taikomos nuo 2024 m. liepos 17 d., ir nuostatas, būtinus, kad būtų laikomasi 28 straipsnio d punkto, kurios taikomos nuo 2026 m. liepos 17 d.“

8 Pagal šios direktyvos 35 straipsnį, kuriame numatyta, kad ji įsigalioja dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*, ši direktyva įsigaliojo 2019 m. liepos 16 d.

Ispanijos teisė

9 2015 m. vasario 27 d. *Real Decreto-ley 1/2015 de mecanismo de segunda oportunidad, reducción de carga financiera y otras medidas de orden social* (Karaliaus dekretas įstatymas 1/2015 dėl antrosios galimybės mechanizmo, finansinės naštos mažinimo ir kitų socialinių priemonių) (BOE, Nr. 51, 2015 m. vasario 28 d., p. 19058), kuris be pakeitimų pertvarkytas į 2015 m. liepos 28 d. Įstatymą Nr. 25/2015, buvo iš dalies pakeistas 2003 m. liepos 9 d. *Ley 22/2003 concursal* (Nemokumo įstatymas 22/2003) (BOE, Nr. 164, 2003 m. liepos 10 d., p. 26905), įtraukiant naują 178a straipsnį, siekiant reguliuoti galimybę pasinaudoti skolų panaikinimu. Šiame 178a straipsnyje nustatyta tvarka, pagal kurią atitinkamas skolininkas gali pasirinkti arba skubų skolos panaikinimą (178a straipsnio 3 dalies 4 punktas), arba atidėtą skolos panaikinimą pagal mokėjimo planą (178a straipsnio 3 dalies 5 punktas). Dėl šios direktyvos 178a straipsnio 5 dalies 1 punkte buvo numatyta:

„3 dalies 5 punkte nurodytų skolininkų atveju panaikinamos skolos apima nepatenkintą toliau išvardytų reikalavimų dalį:

1° įprastinius ir subordinuotuosius reikalavimus, neįvykdytus nemokumo bylos užbaigimo dieną, net jei apie juos nebuvo pranešta, išskyrus valstybės skolinius reikalavimus ir reikalavimus dėl išlaikymo.

<...>“

10 2020 m. gegužės 5 d. *Real Decreto Legislativo 1/2020 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal* (Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 1/2020, kuriuo patvirtinamas konsoliduoto Nemokumo įstatymo tekstas) (BOE, Nr. 127, 2020 m. gegužės 7 d., p. 31518, toliau – TRLC) dar kartą iš dalies pakeistas Nemokumo įstatymas 22/2003, pakeičiant jo 178a straipsnį nauju skyriumi ir numatant, kad skolų panaikinimas (skubus ar atidėtas) netaikomas valstybės skoliniam reikalavimams.

11 TRLC 491 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta:

„Jeigu reikalavimai turtui ir privilegijuotųjų kreditorių reikalavimai buvo visiškai patenkinti ir jeigu skolininkas, kuris turi teisę tai padaryti, siekė išankstinio neteisminio susitarimo, nepatenkintų įsipareigojimų panaikinimas taikomas visiems nepatenkintiems reikalavimams, išskyrus valstybės skolinius reikalavimus ir reikalavimus dėl išlaikymo.“

12 TRLC 497 straipsnio 1 dalyje buvo nurodyta:

„Skolininkų, sutikusių laikytis mokėjimo plano, skolų panaikinimas yra išplečiamas įtraukiant dalį toliau nurodytų reikalavimų, kurie pagal planą liks nepatenkinti:

1° įprastinius ir subordinuotuosius reikalavimus, neįvykdytus nemokumo bylos užbaigimo dieną, net jei apie juos nebuvo pranešta, išskyrus valstybės skolinius reikalavimus ir reikalavimus dėl išlaikymo.

<...>“

13 2022 m. rugsėjo 5 d. *Ley 16/2022 de reforma del texto refundido de la Ley Concursal, aprobado por el Real Decreto Legislativo 1/2020, para la transposición de la Directiva (ES) 2019/1023* (Įstatymas 16/2022, kuriuo iš dalies keičiamas konsoliduoto Nemokumo įstatymo tekstas, patvirtintas Karaliaus įstatyminiu dekretu 1/2020, siekiant perkelti į nacionalinę teisę Direktyvą (ES) 2019/1023) (BOE, Nr. 214, 2022 m. rugsėjo 6 d., p. 123682, toliau – Įstatymas 16/2022) buvo patvirtintas TRLC požiūris numatant, kad skolų panaikinimas (skubus ar atidėtas) netaikomas valstybės skoliniam reikalavimams.

14 Įstatymo 16/2022 preambulės IV skirsnyje, be kita ko, numatyta:

„<...>

[Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva] reikalaujama, kad visos valstybės narės nustatytų antrosios galimybės mechanizmą, kad skolininkai nebūtų skatinami persikelti į kitas šalis, kuriose tokie mechanizmai jau numatyti, nes tai kainuotų tiek skolininkui, tiek jo kreditoriams. Tuo pačiu metu šios srities suvienodinimas laikomas būtinu Europos bendrajai rinkai veikti.

<...>

Taikomos dvi skolų panaikinimo tvarkos: skolų panaikinimas likviduojant turtą ir sudarant mokėjimo planą. <...>

<...>

Vykstant nemokumo procedūrai ir esant pateiktiems reikalavimams į turtą skolų panaikinimas taikomas visiems reikalavimams. Tam tikrais atvejais išimtyms grindžiamos ypatinga reikalavimų patenkinimo svarba teisingai ir solidariai visuomenei, grindžiamai teisinės valstybės principu (kaip antai išlaikymo skoloms, skoloms, kylančioms iš valstybės reikalavimų, skoloms, kylančioms iš nusikalstamų veikų, arba skoloms, kylančioms iš deliktinės atsakomybės). Taigi skolų, susijusių su valstybės skoliniais reikalavimais, panaikinimui taikomi tam tikri apribojimai ir jis galimas tik pirmą kartą panaikinant skolas, bet ne vėliau. <...>

<...>“

- 15 TRLC 489 straipsnis (Įstatymo 16/2022 redakcija) išdėstytas taip:

„1. Skolų panaikinimas taikomas visoms negrąžintoms skoloms, išskyrus toliau nurodytas skolas:

<...>

5° skolas, kylančias iš valstybės skolinių reikalavimų. Vis dėlto skolos, kurių išieškojimo administravimas priskirtas [AEAT] kompetencijai, gali būti panaikintos iki maksimalios 10 000 eurų sumos vienam skolininkui; 5 000 eurų neviršijančios skolos panaikinamos visiškai, o viršijus šią sumą panaikinama 50 % skolos, neviršijant nurodytos maksimalios sumos. Be to, tokiomis pat sąlygomis gali būti panaikinama ir tokia pati skolų socialinės apsaugos institucijoms suma. Panaikinama suma, neviršijanti minėtos maksimalios sumos, nustatoma pirmumo tvarka, atvirktine šiame įstatyme nustatytajai pirmumo tvarkai, o kiekvienoje kategorijoje – atsižvelgiant į jos sudarymo laiką.

<...>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 16 Iškėlus bankroto bylą skolininkams, 2021 m. kovo 3 d. jie pateikė prašymą visiškai panaikinti skolas. AEAT nesutiko su šiuo prašymu, kiek tai susiję su skolų panaikinimo taikymu 192 366,21 EUR skolai, kuri turėjo būti grąžinta jai (ši skola yra privilegijuotasis valstybės skolinis reikalavimas).
- 17 2021 m. liepos 30 d. nutartimi *Juzgado de Primera Instancia n.º 1 de Denia* (Denijos pirmosios instancijos teismas Nr. 1, Ispanija) nutraukė šią bankroto bylą ir panaikino skolininkų skolas, į kurias neįtraukė valstybės skolinių reikalavimų ir reikalavimų dėl išlaikymo.
- 18 Skolininkai pateikė apeliacinį skundą dėl šios nutarties prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, siekdami, kad į šis skolų panaikinimas būtų taikomas AEAT valstybės skoliniams reikalavimams.
- 19 Atsižvelgdamas į prašymo panaikinti skolininkų skolas pateikimo datą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad Nemokumo įstatymo 22/2003 redakcija, į kurią reikia atsižvelgti, yra ne Įstatymu Nr. 16/2022, kuriuo į nacionalinę teisę perkelta Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva, įtvirtinta redakcija, o TRLC redakcija, patvirtinta Karaliaus įstatyminiu dekretu 1/2020, paskelbta po šios direktyvos įsigaliojimo ir prieš

pasibaigiant jos perkėlimo terminui. Jis vis dėlto pažymi, kad abiejuose šiuose nacionaliniuose dokumentuose numatyta, kad skolų panaikinimas netaikomas valstybės skoliniams reikalavimams.

- 20 Šis teismas nurodo, kad egzistuoja prieštaringa nacionalinė teismų praktika, susijusi su nacionalinės teisės nuostatų, numatančių šią išimtį, galiojimu, ir nurodo, kad jam kyla abejonių dėl šių nuostatų suderinamumo su Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva.
- 21 Pirma, jis kelia klausimą, ar Ispanijos teisėje numatytas netaikymas yra tinkamai pagrįstas. Jis paaiškino, kad pagal Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 23 straipsnį leidžiama nukrypti nuo šios direktyvos 20 straipsnio 1 dalyje nustatytos bendrosios taisyklės, pagal kurią skolų panaikinimas yra visiškas. Visų pirma pagal minėtos direktyvos 23 straipsnio 4 dalį valstybėms narėms suteikiama galimybė netaikyti skolų panaikinimo konkrečioms reikalavimų kategorijoms, jei netaikymas yra „tinkamai pagrįstas“.
- 22 Priešingai nei Įstatyme 16/2022, kurio preambulėje nacionalinės teisės aktų leidėjas pateikė tam tikrą pateisinimą, t. y. kad „tam tikrais atvejais [skolų panaikinimo] išimtys grindžiamos ypatinga reikalavimų patenkinimo svarba teisingai ir solidariai visuomenei, grindžiamai teisinės valstybės principu“, TRLC, patvirtintame Karaliaus įstatyminiu dekretu 1/2020, nėra jokio pateisinimo, susijusio su skolų panaikinimo netaikymu valstybės skoliniams reikalavimams.
- 23 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių, ar Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 23 straipsnio 4 dalyje pateiktas konkrečių reikalavimų, kuriems skolų panaikinimas gali būti netaikomas, kategorijų sąrašas yra baigtinis, nes tokiu atveju Įstatymo 22/2023 redakcija, įsigaliojusi priėmus TRLC, patvirtintą Karaliaus įstatyminiu dekretu 1/2020, prieštarautų šiam straipsniui. Tačiau jei šis sąrašas būtų tik pavyzdinis, šis įstatymas atitiktų minėtą nuostatą.
- 24 Konkrečiai kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl to, ar minėtas sąrašas nėra baigtinis net ir paskelbus šio 23 straipsnio 4 dalies klaidų ištaisymą ispanų kalba (OL L 43, 2022, p. 94), kuriame paaiškinama, kad šioje kalboje tame straipsnyje numatyta galimybė „ypač“ taikoma jame nurodytoms skolinių reikalavimų kategorijoms. Iš tiesų šiam teismui kyla klausimas dėl intereso įtvirtinti tokį sąrašą, jei nacionalinės teisės aktų leidėjas galėtų visiškai laisvai nustatyti reikalavimų, kuriems jis nenori, kad būtų taikomas panaikinimas, kategorijas, su sąlyga, kad toks netaikymas yra tinkamai pagrįstas. Be to, minėtas teismas pažymi, kad šioje nuostatoje numatytų reikalavimų kategorijos turi tam tikrą nuoseklumą, kuris būtų iškreiptas, jei nacionalinės teisės aktų leidėjas turėtų tokią laisvę. Tai, kad ypatingos svarbos valstybės skoliniai reikalavimai nepaminėti šioje nuostatoje įtvirtintose skolinių reikalavimų kategorijose, galėtų rodyti, kad šis sąrašas yra baigtinis. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad ši laisvė gali turėti įtakos vidaus rinkos veikimui.
- 25 Tokiomis aplinkybėmis *Audiencia Provincial de Alicante* (Alikantės provincijos teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar įmanoma taikyti [Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos] 23 straipsnio 4 dalį atitinkantį aiškinimo principą, kai faktinės aplinkybės (kaip šiuo atveju, atsižvelgiant į prašymo panaikinti skolą datą) įvyko per tarpinį laikotarpį tarp [šios] direktyvos įsigaliojimo ir jos perkėlimo termino pabaigos, o taikytinas nacionalinės teisės aktas [t. y. TRLC, patvirtintas Karaliaus įstatyminiu dekretu 1/2020,] nėra tas, kuriuo perkeliama direktyva (t. y. Įstatymas 16/2022)?

2. Ar su [Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos] 23 straipsnio 4 dalimi ir šioje direktyvoje įtvirtintais principais, kuriais pagrįstas skolų panaikinimas, yra suderinama nacionalinė teisė, kaip antai Ispanijos teisė, kuri įtvirtinta [TRLIC, patvirtintame Karaliaus įstatyminiu dekretu 1/2020,] nuostatose ir kurioje nepateikiama jokie skolų panaikinimo netaikymo valstybės skoliniams reikalavimams pagrindimo? Ar ši teisė, kiek pagal ją skolų panaikinimas netaikomas valstybės skoliniams reikalavimams ir nenumatyta tinkamo to pagrindimo, kelia grėsmę ar trukdo pasiekti šioje direktyvoje nustatytus tikslus?
3. Ar [Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos] 23 straipsnio 4 dalyje pateiktas išsamus ir baigtinis skolų, kurioms gali būti netaikomas panaikinimas, kategorijų sąrašas, ar, priešingai, šis sąrašas yra tik pavyzdinis ir ar nacionalinės teisės aktų leidėjas yra visiškai laisvas nustatyti tokias skolų, kurioms netaikomas panaikinimas, kategorijas, kokios jam atrodo tinkamos, su sąlyga, kad jos yra tinkamai pagrįstos pagal nacionalinę teisę?“

Procesas Teisingumo Teisme

26. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paprašė šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą nagrinėti pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnyje numatytą prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą. Grįšdamas savo prašymą šis teismas pažymi, kad jo nagrinėjamas ginčas gali būti susijęs su dideliu asmenų skaičiumi, nes dėl Ispanijos Karalystėje kilusios ekonominės krizės buvo iškelta daug bankroto bylų (dar nebaigtų), susijusių su fiziniais asmenimis ir per kurias pagal TRLIC pateiktų prašymų panaikinti skolas yra labai daug. Taigi skubus šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjimas leistų tinkamai ir greitai išspręsti labai daug ginčų, kurių dalykas tas pats.
27. Primintina, kad, kaip nurodyta Procedūros reglamento 105 straipsnio 1 dalyje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo prašymu arba išimties tvarka savo iniciatyva Teismo pirmininkas, išklauses teisėją pranešėją ir generalinį advokatą, gali nuspręsti nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal pagreitintą procedūrą, nukrypstant nuo šio reglamento nuostatų, jeigu dėl bylos pobūdžio reikia, kad ji būtų greitai išnagrinėta.
28. Nagrinėjamu atveju 2022 m. gruodžio 28 d. sprendimu Teisingumo Teismo pirmininkas, išklauses teisėją pranešėją ir generalinį advokatą, atmetė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo prašymą nagrinėti šią bylą pagal pagreitintą procedūrą, motyvuodamas tuo, kad pagal suformuotą jurisprudenciją didelis asmenų ar teisinių situacijų, su kuriais gali būti susijęs sprendimas, kurį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi priimti po to, kai kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, skaičius savaime negali būti išimtinė aplinkybė, galinti pateisinti pagreitintos procedūros taikymą (žr., be kita ko, 2006 m. rugsėjo 21 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutarties *KÖGÁZ ir kt.*, C-283/06 ir C-312/06, EU:C:2007:598, 9 punktą ir 2020 m. gruodžio 8 d. Sprendimo *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)*, C-584/19, EU:C:2020:1002, 36 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
29. Be to, reikia konstatuoti, kad nė vienas iš teismo pateiktų argumentų, kuriais jis grindžia savo prašymą, neleidžia nustatyti, jog dėl šios bylos pobūdžio reikia, kad ji būtų greitai išnagrinėta dėl skubos, pateisinančios pagreitintos procedūros taikymą.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 30 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo principas taikomas situacijai, kai faktinės aplinkybės susiklostė įsigaliojus Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvai, bet prieš pasibaigiant šios direktyvos perkėlimo terminui.
- 31 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo pareiga, kuria remiasi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, susijusi su visomis nacionalinės teisės nuostatomis – tiek ankstesnėmis, tiek vėlesnėmis nei nagrinėjama direktyva (2009 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Angelidaki ir kt.*, C-378/07–C-380/07, EU:C:2009:250, 197 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija), o jeigu tai yra nacionalinės teisės norma, priimta po šios direktyvos įsigaliojimo, nesvarbu, ar šia norma siekiama perkelti minėtą direktyvą (šiuo klausimu žr. 2006 m. liepos 4 d. Sprendimo *Adeneler ir kt.*, C-212/04, EU:C:2006:443, 121 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 32 Be to, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad bendra nacionalinių teismų pareiga aiškinti nacionalinę teisę taip, kad ji atitiktų direktyvą, atsiranda tik pasibaigus jos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui (šiuo klausimu žr. 2006 m. liepos 4 d. Sprendimo *Adeneler ir kt.*, C-212/04, EU:C:2006:443, 115 punktą ir 2009 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Angelidaki ir kt.*, C-378/07–C-380/07, EU:C:2009:250, 201 punktą).
- 33 Darytina išvada, kad, kaip savo išvados 29 punkte pažymėjo generalinis advokatas, susiklosčius tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, kai faktinės aplinkybės atsirado prieš pasibaigiant atitinkamos direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui, Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo principas dar nėra privalomas nacionaliniam teismui, turinčiam priimti sprendimą dėl šių faktinių aplinkybių.
- 34 Kalbant apie valstybių narių pareigą per direktyvai perkelti nustatytą terminą susilaikyti nuo nuostatų, kurios gali rimtai trukdyti pasiekti joje nurodytą rezultatą, priėmimo (2006 m. liepos 4 d. Sprendimo *Adeneler ir kt.*, C-212/04, EU:C:2006:443, 121 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija), reikia konstatuoti, kad ši pareiga turi būti nagrinėjama atsakant į antrąjį klausimą.
- 35 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo principas netaikomas situacijai, kai faktinės aplinkybės susiklostė po Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos įsigaliojimo, bet iki šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę termino pabaigos.

Dėl trečiojo klausimo

- 36 Trečiuoju klausimu, kurį reikia nagrinėti antrą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 23 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad joje pateiktas specialių reikalavimų kategorijų sąrašas yra baigtinis ar ne, ir, jei atsakymas būtų neigiamas, ar valstybės narės turi teisę netaikyti skolų panaikinimo specialioms, šioje nuostatoje nenurodytoms, reikalavimų kategorijoms, jei toks netaikymas yra tinkamai pagrįstas pagal nacionalinę teisę.

- 37 Pirma, dėl klausimo, ar šis sąrašas yra baigtinis, reikia konstatuoti, kad jis pradedamas žodžiais „kaip, pavyzdžiui, šiais atvejais“ ir kad tokią pačią reikšmę turintys žodžiai yra pakartoti kitose šio 23 straipsnio 4 dalies kalbinėse versijose, įskaitant šios nuostatos versiją ispanų kalba paskelbus šio sprendimo 24 punkte nurodytą klaidų ištaisymą. Iš šios nuostatos formuluotės matyti, kad joje išvardytų specialių reikalavimų kategorijų sąrašas nėra baigtinis.
- 38 Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 23 straipsnio 4 dalies pažodinį aiškinimą, pagal kurį šioje nuostatoje pateiktas sąrašas yra ne baigtinis, o iliustracinio pobūdžio, patvirtina, kaip savo išvados 33 punkte pažymėjo generalinis advokatas, šios direktyvos 81 konstatuojamoji dalis, iš kurios matyti, kad Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas nusprendė, jog valstybės narės „turėtų galėti neįtraukti kitų kategorijų skolų, kai tai tinkamai pagrįsta“.
- 39 Darytina išvada, kad Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 23 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad joje pateiktas specialių reikalavimų kategorijų sąrašas nėra baigtinis ir kad valstybės narės turi teisę netaikyti skolų panaikinimo kitoms specialioms, nei šioje nuostatoje išvardytoms, reikalavimų kategorijoms tinkamai pagrįstais atvejais.
- 40 Antra, kalbant apie diskreciją, kurią turi valstybės narės, kai naudojasi šia galimybe, reikia konstatuoti, kad, kaip savo išvados 39–43 punktuose konstatavo generalinis advokatas, nei Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvoje, nei jos priėmimo parengiamuosiuose darbuose nėra duomenų, galinčių patvirtinti, be kita ko, nacionalinio teismo pateiktą nuomonę, kad, atsižvelgiant į šios direktyvos 23 straipsnio 4 dalyje aiškiai nurodytų reikalavimų kategorijų vidinę darną, Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino apriboti valstybių narių diskreciją, kiek tai susiję su skolų panaikinimo netaikymu kitoms, nei šios nuostatoje išvardytoms, reikalavimų kategorijoms, kaip antai valstybės skoliniams reikalavimams. Atvirkščiai, konkrečiai kalbant, iš šių parengiamųjų dokumentų matyti, kad šis teisės aktų leidėjas tikrai ketino palikti valstybėms narėms tam tikrą diskreciją, kad perkeldamos minėtą direktyvą į nacionalinę teisę jos galėtų atsižvelgti į ekonominę padėtį ir nacionalines teisinės struktūras.
- 41 Taigi darytina tarpinė išvada, kad Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 23 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad ja neribojama valstybių narių turima diskrecija pasirinkti kitas reikalavimų kategorijas, nei išvardytos šioje nuostatoje, kurioms jos ketina netaikyti skolų panaikinimo.
- 42 Atsižvelgdamas į tai, Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai susiejo 23 straipsnio 4 dalyje valstybėms narėms suteiktos teisės įgyvendinimą su sąlyga, kad tokios išimtis būtų „tinkamai pagrįstos“. Darytina išvada, kad, kai nacionalinės teisės aktų leidėjas priima tokias išimtis, šių išimčių priežastys turi būti kildinamos iš nacionalinės teisės arba iš procedūros, per kurią jos buvo priimtos, ir šiais pagrindais turi būti siekiama teisėto viešojo intereso.
- 43 Šiuo klausimu, remiantis Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 78 konstatuojamąja dalimi, kurioje daroma nuoroda į nukrypti leidžiančias nuostatas, „tinkamai pagrįst[a]s nacionalinėje teisėje nustatytais priežastimis“, ir šios direktyvos 81 konstatuojamąja dalimi, kurioje nurodyta „tinkamai pagrįst[a] priežas[tis] pagal nacionalinę teisę“, galima manyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas manė, jog pakanka, kad būtų laikomasi atitinkamuose nacionalinės teisės aktuose nustatytų taisyklių.

44 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti, kad Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 23 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad joje pateiktas specialių reikalavimų kategorijų sąrašas nėra baigtinis, ir valstybės narės gali netaikyti skolų panaikinimo kitoms specialioms, nei šioje nuostatoje išvardytoms, reikalavimų kategorijoms, jei toks netaikymas yra tinkamai pagrįstas pagal nacionalinę teisę.

Dėl antrojo klausimo

45 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar nacionalinių teismų pateiktas nacionalinės teisės aktų, taikytinų faktinėms aplinkybėms, susiklosčiusioms po Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos įsigaliojimo, bet prieš pasibaigiant jos perkėlimo terminui, aiškinimas, pagal kurį skolų panaikinimo netaikymas valstybės skoliniams reikalavimams nėra tinkamai pagrįstas pagal šiuos teisės aktus, gali rimtai trukdyti įgyvendinti šia direktyva siekiamą tikslą, pasibaigus šiam terminui.

46 Siekiant atsakyti į šį klausimą, reikia priminti, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 34 punkte nurodytos jurisprudencijos, nuo direktyvos įsigaliojimo dienos valstybės narės privalo susilaikyti nuo nuostatų, kurios pasibaigus šios direktyvos perkėlimo terminui gali rimtai trukdyti įgyvendinti ja siekiamą tikslą, priėmimo.

47 Kadangi visoms minėtų valstybių narių valdžios institucijoms taikoma pareiga užtikrinti visišką Sąjungos teisės nuostatų veiksmingumą, pirmesniame šio sprendimo punkte nurodyta susilaikymo pareiga taikoma ir nacionaliniams teismams (šiuo klausimu žr. 2006 m. liepos 4 d. Sprendimo *Adeneler ir kt.*, C-212/04, EU:C:2006:443, 121 ir 122 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).

48 Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nuo direktyvos įsigaliojimo dienos valstybių narių teismai privalo kuo labiau susilaikyti nuo tokio nacionalinės teisės aiškinimo, kuris, pasibaigus direktyvos perkėlimo terminui, galėtų rimtai sutrukdyti įgyvendinti šia direktyva siekiamą tikslą (2006 m. liepos 4 d. Sprendimo *Adeneler ir kt.*, C-212/04, EU:C:2006:443, 123 punktas).

49 Be to, reikia pažymėti, kad pagal Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos 1 straipsnį šia direktyva nustatomos taisyklės, susijusios, pirma, su prevencinio restruktūrizavimo sistemomis, kuriomis gali naudotis finansinių sunkumų patiriantys skolininkai iškilus nemokumo tikimybei, antra, nemokių verslininkų skolų panaikinimo procedūromis ir, trečia, restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumo didinimo priemonėmis. Konkrečiai kalbant apie skolų panaikinimo procedūrą, pažymėtina, kad šios direktyvos tikslas, kaip matyti iš jos 20 straipsnio 1 dalies, siejamos su jos 1 konstatuojamąja dalimi, yra tai, kad sąžiningi nemokūs arba per daug išiskolinę verslininkai galėtų pasinaudoti bent viena procedūra, pagal kurią gali būti visiškai panaikintos skolos pagal minėtą direktyvą, ir tai jiems suteiktų antrąją galimybę.

50 Vis dėlto, pirma, kaip nurodyta šio sprendimo 37–44 punktuose, pagal tos pačios direktyvos 23 straipsnio 4 dalį valstybėms narėms leidžiama skolų panaikinimo netaikyti specialioms reikalavimų kategorijoms, jeigu toks netaikymas yra tinkamai pagrįstas. Antra, kaip matyti iš šio sprendimo 46–48 punktuose nurodytos jurisprudencijos, nuo direktyvos įsigaliojimo dienos valstybių narių teismai turi kiek įmanoma susilaikyti nuo tokio nacionalinės teisės aiškinimo, kuris, pasibaigus šios direktyvos perkėlimo terminui, galėtų rimtai sutrukdyti įgyvendinti ja siekiamą tikslą.

- 51 Tai, kad prieš baigiantis Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos perkėlimo terminui nacionalinės teisės aktų leidėjas tinkamai nepagrindė, kodėl tam tikrai reikalavimų grupei, kaip antai valstybės skoliniam reikalavimams, netaikomas skolų panaikinimas, savaime negali kelti rimtos grėsmės šia direktyva siekiamam tikslui. Iš tiesų, pirma, nepaisant jos tikslo suteikti sąžiningiems nemokiems arba pernelyg išiskolinusiems verslininkams antrą progą, suteikiant jiems galimybę pasinaudoti procedūra, kuri gali baigtis visišku skolų panaikinimu, šia direktyva valstybėms narėms leidžiama netaikyti skolų panaikinimo tam tikrų rūšių reikalavimams, kaip antai valstybės skoliniam reikalavimams. Antra, tai, kad nacionalinės teisės aktų leidėjas nepateikė pateisinimo, kodėl valstybės skoliniam reikalavimams netaikomas skolų panaikinimas, nedaro įtakos šio teisės aktų leidėjo galimybei pateikti tinkamą tokio netaikymo pagrindimą, jeigu jis ir toliau jį taikytų pasibaigus minėtos direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui.
- 52 Nors galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar pagrindinėje byloje, atsižvelgiant į visas šios bylos aplinkybes, TRLC, patvirtintas Karaliaus įstatyminiu dekretu 1/2020, gali rimtai trukdyti įgyvendinti šia direktyva siekiamą tikslą pasibaigus Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos perkėlimo terminui, Teisingumo Teismas, remdamasis jo turimoje bylos medžiagoje esančia informacija, gali šiam teismui pateikti naudingas gaires tokiam vertinimui atlikti.
- 53 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, pirma, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, Ispanijos teisės aktų leidėjas Įstatymo 16/2022 preambulėje, kuria siekiama užtikrinti minėtos direktyvos perkėlimą, pagrindė skolų panaikinimą pagal nacionalinę teisę. Taigi atrodo, kad pasibaigus šios direktyvos perkėlimo terminui Ispanijos teisės aktų leidėjas laikėsi jos 23 straipsnio 4 dalyje numatytos pareigos pagrįsti minėtą netaikymą.
- 54 Antra, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remiantis *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) jurisprudencija, Ispanijos teisės aktų nuostatų preambulės ir aiškinamieji motyvai yra neatskiriami šių nuostatų dalis ir yra svarbūs jas aiškinant, nes jas priėmusi institucija paaiškina jų egzistavimo priežastį (*ratio legis*). Kadangi neginčijama, kad Ispanijos teisės aktų leidėjas Įstatymo 16/2022 preambulėje pagrindė skolų panaikinimo netaikymą valstybės skoliniam reikalavimams, *a priori* atrodo, kad šis įstatymų leidėjas pateikė pagrindimą pagal nacionalinę teisę ir kad jokio pagrindimo nebuvimas, visų pirma pagrindinėje byloje taikytinoje TRLC redakcijoje, negali sukelti didelės grėsmės, kad, pasibaigus Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui, gali kilti rimtas pavojus šia direktyva siekiamo tikslo įgyvendinimui.
- 55 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti taip: nacionalinių teismų pateiktas nacionalinės teisės aktų, taikytinų faktinėms aplinkybėms, susiklosčiusioms po Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos įsigaliojimo, bet prieš pasibaigiant jos perkėlimo terminui, aiškinimas, pagal kurį skolų panaikinimo netaikymas valstybės skoliniam reikalavimams nėra tinkamai pagrįstas pagal šiuos teisės aktus, negali rimtai trukdyti įgyvendinti šia direktyva siekiamą tikslą pasibaigus šiam terminui.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 56 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

- 1. Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo principas netaikomas situacijai, kai faktinės aplinkybės susiklostė po 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva), įsigaliojimo, bet iki šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę termino pabaigos.**
- 2. Direktyvos 2019/1023 23 straipsnio 4 dalis**
turi būti aiškinama taip:
joje pateiktas specialių reikalavimų kategorijų sąrašas nėra baigtinis, ir valstybės narės gali netaikyti skolų panaikinimo kitoms specialioms, nei šioje nuostatoje išvardytoms, reikalavimų kategorijoms, jei toks netaikymas yra tinkamai pagrįstas pagal nacionalinę teisę.
- 3. Nacionalinių teismų pateiktas nacionalinės teisės aktų, taikytinų faktinėms aplinkybėms, susiklosčiusioms po Direktyvos 2019/1023 įsigaliojimo, bet prieš pasibaigiant jos perkėlimo terminui, aiškinimas, pagal kurį skolų panaikinimo netaikymas valstybės skoliniams reikalavimams nėra tinkamai pagrįstas pagal šiuos teisės aktus, negali rimtai trukdyti įgyvendinti šia direktyva siekiamą tikslą, pasibaigus šiam terminui.**

Parašai.